(א)[א] המית שורי את פלוני או שורו של פלוני הרי זה משלם על פי עצמו מאי לאו בתם לא במועד אבל תם מאי הכי נמי דאין משלם על פי עצמו אי הכי אדתני סיפא [ב] המית שורי את עבדו של פלוני אין משלם על פי עצמו לפלוג וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם אינו משלם על פי עצמו כולה במועד קמיירי תא שמע [ג] זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם לא הא כמה שהזיק משלם אבל פחות מאי הכי נמי [ד] דלא משלם אי הכי אדתני זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אינו משלם על פי עצמו ליתני זה הכלל כל שאינו משלם כמה שהזיק דמשמע פחות ומשמע יותר תיובתא והלכתא פלגא נזקא קנסא [ה] תיובתא והלכתא אין טעמא מאי הויא תיובתא משום דלא קתני כמו שהזיק לא פסיקא ליה כיון דאיכא חצי נזק צרורות [ו] דהלכתא גמירא לה דממונא הוא משום הכי לא קתני והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא [ז] האי כלבא דאכל אימרי ושונרא דאכלה תרנגולא משונה הוא [ח] ולא מגבינן בבבל [ט] והני מילי ברברבי אבל בזוטרי אורחיה הוא [י] ואי תפס לא מפקינן מיניה ואי אמר [כ] קבעו לי זימנא דאזלינא לארעא דישראל קבעינן ליה [ל] ואי לא אזיל משמתינן ליה ובין כך ובין כך [מ] משמתינן ליה עד דמסלק היזקא מדרבי נתן דתניא [נ] רבי נתן אומר [ס] מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל [ו] לא תשים דמים בביתך:

מתני' [ע] חמשה תמין וחמשה מועדין הבהמה אינה מועדת לא ליגח ולא ליגוף ולא לשוך ולא לרבוץ ולא לבעוט * השן מועדת לאכול את הראוי לה הרגל מועדת לשבור בדרך הילוכה ושור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם [פ] הזאב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין רבי אלעזר אומר בזמן שהן בני תרבות אינן מועדין והנחש מועד לעולם:

גמ' מדקתני השן מועדת לאכול מכלל דבחצר הניזק עסקינן וקתני בהמה אינה מועדת לשלם כוליה אבל חצי נזק משלמת מני רבנן היא [צ] דאמרי משונה קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם אימא סיפא שור המועד ושור המזיק ברשות הניזק והאדם אתאן לרבי טרפון [ק] דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם הוא דמשלם רישא רבנן וסיפא רבי טרפון * אין דהאמר ליה שמואל לרב יהודה [ר] שיננא שבוק מתני' ותא אבתראי רישא רבנן וסיפא רבי טרפון רבי אלעזר משמיה דרב אמר

כולה

המית שורי כו' מאי לאו בתם. וה"ק המית שורי את פלוני משלם חצי כופר ע"פ עצמו ורבי יוסי הגלילי היא או שורו של פלוני המית משלם ע"פ עצמו חצי נזק אלמא ממונא הוא: **עבדו של פלוני.** הא קנסא הוא דמשלם ל' סלעים ואפילו אינו שוה אלא דינר: **לפלוג וליתני בדידיה.** בקמייתא גופיה דהמית שורי שורו של פלוני מאי לפלוגי: **כולה במועד קמיירי.** וחילוקים דמועד בעי לאשמועינן: **יותר על מה שהזיק.** כגון ל' של עבד: **הא פחות.** כגון חצי נזק דתם משלם ע"פ עצמו: **כמה שהזיק.** נזק שלם דמועד: **משום דלא קתני כמה שהזיק.** הא לאו תיובתא היא דלא פסיקא ליה למיתני כמה שהזיק דליהוי משמע דפחות אינו משלם ע"פ עצמו כיון דאיכא חצי נזק צרורות דאינו משלם כמה שהזיק ואפילו הכי משלם ע"פ עצמו דהלכתא גמירי לה דממונא הוא: **אימרי.** כבשים: **משונה הוא.** דאין דרכן בכך והוי תולדה דקרן לשלם חצי נזק: **ולא מגבינן לה בבבל.** דאין דנין דיני קנסות אלא בסמוכין ובבבל אין סמיכה(א): **ברברבי.** תרנגולים וכבשים גדולים דאין דרכן כלב וחתול להורגן: **ואי תפס.** ניזק בבבל לא מפקינן מיניה: ואי לא תפס ניזק ואמר קבעו לי זמן דליתי בהדי לארעא דישראל קבעינן ליה: **ובין כך ובין כך משמתינן ליה.** להרוג את הכלב ואת החתול: **עד דמסלק היזקא.** שיהרגם: **מתני' לא ליגח.** בקרן: **ולא ליגוף.** דחיפת גוף. וכולהו הוי תולדה דקרן ומשלמין חצי נזק הרי חמשה תמין: **ושור המועד.** ג' פעמים ליגח או ליגוף או לרבוץ או לבעוט או לשוך הרי הן חמשה מועדין לשלם נזק שלם ולגבי מועד חשיב להו חד דע"י העדאה דעדים אתי בהו חיוב נ"ש הלכך חדא מילתא הוא: **ושור המזיק ברשות הניזק.** ואפי' קרן תמה הוי כמועד לשלם נזק שלם: **והאדם.** הרי חמשה. ובבעלי חיים קמיירי להכי לא חשיב בור ואש ולקמן (טז.) פריך אמאי לא חשיב הארי והדוב כו': **הרי אלו מועדים.** אפילו בנשיכה ובכל נזקין ומשלמין בעלים שלהן נזק שלם: **שהן בני תרבות.** שגידלן אדם בביתו: **גמ' וקתני הבהמה אינה מועדת.** לא ליגח ולא ליגוף אלמא קרן בחצר הניזק חצי נזק הוא דמשלם:

כולה

לך וי"ל שהוא בכלל שהתם משלם חצי נזק מגופו וא"ת א"כ מהאי טעמא אמאי לא מוקי אפילו כר"ע דפוטר בתם מחצי כופר דכשהשור בסקילה לא איצטריך למיתני שפטור מחצי כופר דהתנן שהתם משלם מגופו וכיון דמשלם מגופו הביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה כגון ע"פ עד אחד וע"פ בעלים בין תם בין מועד שניהם פטורין מכופר מדרבה דאמר פרק שור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן דף מג.) שור שהמית בן חורין שלא בכוונה פטור שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת כל זמן שהשור בסקילה בעלים משלמים כופר וי"ל דאין ה"נ דלר"ע נמי כופר לא הוי שיור והא דלא קאמר הא מני רבי עקיבא היא משום דדריש בשור שנגח ארבעה וחמשה (לקמן מג.) נקי מדמי עבד ואי ר"ע ליתני שהתם פטור מדמי עבד ומאי שייר דהאי שייר למ"ד פלגא נזקא ממונא דאי משום חצי כופר לאו שיורא הוא דהתנן שהתם משלם ח"נ מגופו וא"ת ומנא ליה דאית ליה לרבי יוסי הגלילי תם משלם חצי כופר אי משום דדריש לקמן נקי מדמי ולדות ולא דריש נקי מחצי כופר דלמא לעולם ס"ל דפטור דכשהשור בסקילה הביאהו לב"ד וישלם לך וכשאין השור בסקילה פטור מדרבה וי"ל דהא דקאמר דתם משלם (ט)חצי כופר לאו משום דשמעינן ליה הכי אלא כלומר דמצי סבר דמשלם חצי כופר ולא יסבור דרבה כר' טרפון דאית ליה נמי לקמן שלהי כילד הרגל (דף ט.) דתם משלם כופר ואי נמי ס"ל רבי יוסי הגלילי דתם לא משלם חצי כופר משום דרבה לאו שיורא היא כדפרישית וה"ה דהוה מצי למימר הא מני ר"ש בן זומא היא דדריש התם נקי מדמי עורו ולדידיה נמי כופר לאו שיורא הוא(ט):

לפלוג וליתני בדידיה בד"א במועד אבל בתם כו'. תימה היכי הוה מצי למימר הכי אבל בתם אין משלם ע"פ עצמו דמשמע דע"פ עדים משלם כשהמית שורו את פלוני דלמא לא סבר כרבי יוסי הגלילי דאמר תם משלם חצי כופר:

והשתא דאמרת פלגא נזקא קנסא. נראה דדוקא למ"ד פלגא דנזקא קנסא אבל למ"ד פלגא דנזקא ממונא לא מחייב כלל דמהי תיתי דמקרן לא אתיא דקרן אורחיה הוא דסתם שוורים לאו בחזקת שימור קיימי והאי משונה הוא דלאו אורחיה דכלבא למיכל אימרי רברבי אבל למ"ד פלגא נזקא קנסא הוי תולדה דקרן דתרווייהו משונים הם אע"ג דקרן כוונתו להזיק:

ואי תפס לא מפקינן מיניה. [א] אור"ת דוקא אי * תפס י)[המזיק עצמו כגון] כלב או השונרא קאמר דלא מפקינן דבמזיק הקילו חכמים שיוכל להחזיק בו אם לקחו בשעת ההיזק אבל מידי אחרינא לא דאי בכל דבר שיתפוס לא מפקינן יבא לידי תקלה דהיום או למחר יגזול כל אשר לו ולא נוציא ממנו דאין אנו דנין דיני קנסות וזה יפסיד יותר ממה שהזיק והא דאמר בכילד הרגל (לקמן דף יט:) ההוא חמרא דאכל נהמא ופלגיה לסלא ומחייביה רב יהודה אנהמא נזק שלם ואסלא חצי נזק מיירי בתפס או היה דוחקו ע"י שמתא דקבעיה זימנא לא"י:

כולה

עין משפט נר מצוה

קנט א מיי' פ"ח מהל' שבועות הלכה ד ופ"ה מהל' סנהדרין הל' יד:

קס ב מיי' פ"ח מהל' שבועות הלכה ג:

קסא ג ד מיי' פ"ב מהלכות נזקי ממון הלכה ח סמג עשין סו:

קסב ה מיי' שם הלכה ז ופ"ה מהלכות סנהדרין הל' ט סמג עשין סו לו טוש"ע ח"מ סימן א סעיף א:

קסג ו מיי' פ"ב מהל' נזקי ממון הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שצא סעיף ו:

קסד ז מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סימן א סעיף א:

קסה ח מיי' פרק ג מהלכות נזקי ממון הלכה ז סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן שצא סעיף ו:

קסו ט מיי' פ"ה מהל' סנהדרין הלכה יז ופ"ב מהל' נזקי ממון ה"ו סמג עשין סו טור ש"ע ח"מ סימן א סעיף ה:

קסז י מיי' פ"ו מהל' סנהדרין הל' ו סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סימן יד סעיף א:

קסח כ מיי' שם ופכ"ה שם הלכה ח ופ"ו מהלכות ת"ת הי"ד סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' יא סעיף א וטוש"ע י"ד סי' שלד סעיף מג:

קסט ל מיי' פ"ו מהל' ת"ת הלי"ד סמג עשין יג טוש"ע י"ד סימן שלד סעיף מג:

קע מ מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הל"ג סמג עשין סו סח ומיי' פי"א מהלכות רוצח ושמירת נפש הלכה ד טור ש"ע ח"מ סימן תט סעיף ג וסימן תכז סעיף ח:

קעא נ מיי' פ"א מהל' נזקי ממון הל"ה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שפט סעיף ו:

קעב ס מיי' שם הל"ו טוש"ע שם סעי' ח:

◆

רבינו חננאל

היא דסבר תם משלם חצי כופר. ת"ש זה הכלל כל המשלם יותר על מה שהזיק אין משלם על פי עצמו. פי' כגון תשלומי כפל ותשלומי ד' וה' שהן קנס אינו משלם על פי עצמו מאי לאו הא פחות ממה שהזיק משלם מפי עצמו וש"מ חצי נזק ממון הוא. ופריק לא כמה שהזיק כגון המועד שמשלם נזק שלם ודאי זה ממון הוא ומשלם על פי עצמו אבל פחות לא. ואקשי' אי הכי היה לו לתנא לשנות כל שאינו משלם כמה שהזיק אינו משלם על פי עצמו דמשמע יתר כעין כפל וכיוצא בו ומשמע פחות והוא חצי נזק וכיון דלא קתני הכי שמעינן מינה דפחות ממה שהזיק ממונא הוא ומשלם על פי עצמו. ועלתה בתיובתא לרב הונא והלכתא פלגי נזקא קנסא. ומתמהינן תיובתא והלכתא כלומר מאן דאיתותב הלכתא כוותיה. ופרק [illegible] וכיון דאיכא חצי נזק צרורות דהלכתא גמירי לה דממונא הוא ומשלם על פי עצמו לפיכך לא קתני בה כמה שהזיק. השתא דאמר פלגי נזקא קנסא כלבא דאכל אימרא ושונרא דאכל תרנגולא משונה היא ולא מגבינן בבבל דקיימא לן אין גובין קנס בבבל ואם תפס ניזק לא מפקינן ואם אמר אזמנה לדינא בארעא דישראל מזמינן ליה ואי לא אזיל משמתינן ליה ובין כך ובין כך [illegible]

מסורת הש"ס

א) [לקמן מג. כתובות מא.], ב) [עירובין י. טו: כתובות מא:], ג) לקמן מו. [כתובות מא:], ד) [לקמן כד:], ה) [לעיל יד. וש"נ], ו) [ברכות ט. וש"נ], ז) [סנהדרין יז.], ח) פי' בה"י. רש"ל, ט) [עי' תוספות כתובות מא: ד"ה הא], י) רש"ל.

◆

תורה אור השלם

ו. כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקֶה לְגַגֶּךָ וְלֹא תָשִׂים דָּמִים בְּבֵיתֶךָ כִּי יִפֹּל הַנֹּפֵל מִמֶּנּוּ:
דברים כב ח

◆

גליון הש"ס

מתני' השן מועדת לאכול. עיין לעיל דף ד ע"א תוס' ד"ה לאתפוסי: גמ' אין דהא א"ל שמואל. לעיל יד ע"א לקמן לו ע"ב: תוס' ד"ה ואי כו' תפס המזיק עצמו. עי' לקמן דף לו ע"ב ברש"י ד"ה הכוה לתקנו:

◆

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה ואי תפס כו' אור"ת דוקא. נ"ב אבל הרא"ש וש"פ חולקין עליו:

◆

מוסף רש"י

מאי לאו בתם. ואי משום דקתני בה המית שורי את פלוני דחייבו כופר ותם לאו בר כופר הוא, הא מני ר' יוסי הגלילי היא (כתובות מא:). אדתני סיפא כו'. דלא אשכח פטור על פי עצמו אלא בעבד, לפלוג וליתני בדידיה. בבן חורין ובבהמה נמי הוה מצי לשנויי חילוק ולמיתני דאיכא דלא משלם על פי עצמו, בד"א. דמשלם ע"פ עצמו, במועד כו' (שם). כולה במועד קמיירי. במועד אתא לאשמועינן דאף הוא יש בו חילוק דאיכא ביה מידי דלא משלם ע"פ עצמו ואפי' ניהו נגיחת עבד, ואי הוה תני כדקאמרת הוה שביק נמי לאורחיה, דרישא איירי במועד וסיפא ניתני תם, ומה לי שבקה תני לאורחיה גבי ניזק דלאו בן חורין לעבד, מה לי שבקה במזיק ולדלג ממועד לתם (שם). יותר על מה שהזיק. כגון נגיחת עבד וכן אונס ומפתה ומוציא שם רע ותשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה (שם). הא פחות ממה שהזיק. כגון חצי נזק דתם (שם). והלכתא פלגא נזקא קנסא. דהואיל וכל חצי נזק ליתו אלא בניזקא דלאו אורחיה, לאו על מריה הוה רמיא לאינטורה כולי, אלא קנסא הוא כי היכי דלוסיף ביה נטירותא (שם). דלא קתני כמו שהזיק. דליסתמע מינה נמי חצי נזק, הא לאו תיובתא היא, כיון דאיכא חצי נזק צרורות, [illegible] והתיזה צרורות מתחת רגליה והזיקה, דתנן בב"ק (יז.) [illegible]

[illegible]